

CLAIM 6.

PUBLIEKE DIENSTEN WORDEN BESCHERMD

Feit of fabel?

"TTIP zal overheden er nooit van weerhouden, op welk niveau dan ook, publieke diensten te verlenen in sectoren als water, onderwijs, gezondheidszorg en sociale zekerheden!"
Cecilia Malmström, handelscommissaris voor de Europese Unie en Michael Froman, handelsvertegenwoordiger voor de VS

Publieke diensten zouden worden uitgezonderd van TTIP. De kleine letters in het vergelijkbare CETA-verdrag tussen de EU en Canada laten echter zien dat dit nog maar zeer de vraag is.

Volgens de onderhandelaars hoeven we ons geen zorgen te maken dat onze publieke diensten worden geprivatiseerd onder TTIP. Er is een zogenaamde carve-out (uitzonderingsbepaling) opgenomen, die ervoor zou moeten zorgen dat publieke diensten, zoals water, gezondheidszorg en onderwijs, beschermd blijven. Als we echter kijken naar het investeringshoofdstuk van CETA,² dat als voorbeeld dient voor TTIP, blijkt deze uitzonderingspositie lang niet voldoende om publieke diensten te ontzien.

Onduidelijkheid

Liberalisering van overheidsdiensten is een belangrijk onderdeel van de TTIP-onderhandelingen, maar er is nog maar weinig over bekend (zie claim 7 over transparantie). Mochten publieke diensten onderdeel worden van TTIP, dan kan dit er bijvoorbeeld voor zorgen dat er in de gezondheidszorg meer openbare aanbestedingen komen. Dat betekent dat er in de zorg meer ruimte komt voor de commerciële Amerikaanse en Europese zorgaanbieders.

Wat we wel zeker weten is dat CETA, waarvan de tekst al klaar is, als leidraad dient voor TTIP. In een uitzonderingsbepaling in het investeringshoofdstuk van

dit verdrag wordt alleen een uitzondering gemaakt voor diensten die voor de volle 100 procent publiek zijn. Aanvullende voorwaarde is dat de specifieke dienst waar het om gaat op geen enkele manier tegen betaling mag worden geleverd, of in competitie kan zijn met een andere aanbieder.³ Het probleem is dat dit soort publieke diensten bijna niet meer bestaan. In vrijwel alle publieke diensten wordt tegenwoordig samengewerkt met het bedrijfsleven. En vaak is er sprake van competitie tussen publieke en private aanbieders.

Neem bijvoorbeeld de betaling van collegegeld. Zorgt dit ervoor dat de universiteit niet meer wordt gezien als een publieke instelling? Als dat zo is, dan moet concurrentie door buitenlandse commerciële instellingen worden toegestaan. Dit moet gebeuren onder het principe van gelijke behandeling. Zodra diensten worden opengesteld voor buitenlandse aanbieders genieten zij onder de bepalingen van vrijhandelsverdragen namelijk bescherming die ze het recht geeft op dezelfde behandeling als nationale investeerders (of overheids-bedrijven). Er mag geen discriminatie plaatsvinden, ook niet in naam van het publieke belang. Terugkomend op onderwijs betekent dit dat alle subsidies waarmee we onze niet-commerciële onderwijsinstellingen toegankelijk en betaalbaar houden, ook moeten gelden voor commerciële instellingen.

Daarnaast worden publieke diensten steeds vaker door overheden in samenwerking met commerciële partijen aangeboden, de zogenaamde publiek-private partnerschappen. Hierdoor vallen deze diensten niet onder de uitzonderingspositie. In CETA is weliswaar een speciaal voorbehoud gemaakt voor het publiek houden van de drinkwatervoorziening, maar er wordt niets gezegd over waterzuivering. Hierdoor is het onduidelijk of bedrijven die deze diensten allebei leveren, zoals bijvoorbeeld het Nederlandse Waternet, wel beschermd worden tegen privatisering. Wat voor zorg, onderwijs en watervoorziening geldt, gaat ook op voor andere publieke diensten. Door de onduidelijkheid over wanneer iets een publieke dienst is, komt hun uitzonderingspositie op losse schroeven te staan.

Terugdraaien privatisering onmogelijk

Een ander essentieel onderdeel van handelsverdragen als CETA en TTIP is dat ze het een regering praktisch onmogelijk maken om privatisering van publieke diensten terug te draaien. De EU zegt dat overheden alle vrijheid houden om dit te doen, maar in de praktijk kan zo'n ingreep voor buitenlandse investeerders een reden zijn om een ISDS-zaak aan te spannen. Zo zijn er de laatste jaren verschillende ISDS-zaken aangespannen tegen (lokale) overheden die de privatisering van drinkwater (zie box) wilden

herroepen, omdat deze te duur of niet effectief bleek.⁴

In tegenstelling tot wat de Europese Commissie zegt, is het absoluut niet duidelijk of onze publieke diensten onder druk komen te staan door TTIP. De uitzonderingen in het CETA-hoofdstuk beloven in elk geval niet veel goeds. De enige manier om onze watervoorziening, gezondheidszorg en onderwijs echt te beschermen tegen privatisering of de dreiging van ISDS-zaken, is deze volledig uit te sluiten van de onderhandelingen over TTIP.

UNITED UTILITIES VERSUS ESTLAND

In oktober 2014 begon het waterbedrijf AS Tallinna Vesi een rechtszaak tegen Estland. Dit deed zij samen met haar grootste aandeelhouder United Utilities BV, een Brits bedrijf met een kantoor in Nederland. Nadat Estland in 2010 de watervoorziening had geprivatiseerd wilde United Utilities namelijk de prijs van water fors verhogen, en hier had de overheid een stokje voor gestoken. Vanwege het publieke belang van betaalbaar water mocht de prijs ervan tot het einde van de looptijd van het contract niet worden verhoogd.⁵ Gebruikmakend van het investeringsverdrag tussen Nederland en Estland diende United Utilities vervolgens een ISDS-claim in ter waarde van € 90 miljoen, waarmee ze hun 'verliezen' wilden compenseren.

1 Malmström, C and Froman, M. Joint Statement on Public Services, 20 March 2015. http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-15-4646_en.htm

2 Consolidated CETA Text, gepubliceerd op 26 september 2014. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/september/tradoc_152806.pdf

3 Idem.

4 TNI (2014). Here to stay: Water remunicipalisation as a global trend. <https://www.tni.org/en/publication/here-to-stay-water-remunicipalisation-as-a-global-trend>

5 Tallinna Vesi, AS Tallinna Vesi has commenced international arbitration proceedings against the Republic of Estonia. <http://www.tallinnavesi.ee/en/Investor/695-AS-Tallinna-Vesi-alustas-rahvusvahelise-arbitraa%C5%BEimenetlust-Eesti-Vabariigi-vastu>

Dit is hoofdstuk 6 uit de publicatie 'Feiten & Fabels: 10 claims over TTIP' van PAJ, SOMO en TNI. De volledige publicatie is online te vinden op www.authentiekejournalistiek.org, www.somo.nl of www.tni.org en www.stopttip.nl/feitenfabels

Colofon

Titel Feiten en Fabels: 10 claims over TTIP

Uitgegeven door Platform Authentieke Journalistiek (PAJ), Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen (SOMO), Transnational Institute (TNI)

Auteurs Bas van Beek, Sophia Beunder, Roeline Knottnerus, Jilles Mast, Roos van Os en Hilde van der Pas

Eindredactie Noor Backers

Vormgeving Karen Paalman, www.getlos.nl

Illustraties Milo Rottinghuis, www.milo.nu

ISBN 978-94-6207-065-3

September 2015

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt met financiële steun van de Europese Commissie (d.m.v. het project: "Making EU investment work for sustainable development"), het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Sigrid Rausing Fonds. De auteurs zijn exclusief verantwoordelijk voor de inhoud van de publicatie en de wijze waarop deze gebruikt wordt.